102/2 KISWAHILI (*Lugha*) (2018) KCSE *Trial Exam MWONGOZO*

MWONGOZO WA MAJIBU

1.Ufahamu majibu

a) Chanzo cha tsunami ni tetemeko la ardhi chini ya bahari (al. 2)

b) Matokeo ya tsunami
- Watu kufa (Kupoteza maisha)
- Kupanda kwa kiwango cha maji baharini
- Uharibifu wa mali na mazingira. (Zozote 2x1 = 2)

c) Hatua alizochukua binadamu kupambana na majanga ya kimaumbile.
- Kutambua maeneo yenmye historia ya majanga na kuyaepuka.
- Kujenga matuta sehemu ambazo hukumbwa na mafuriko
- Kuhamia maeneo ya juu.
- Uchimbaji wa chemi chemi za maji ili kujikinga na ukame (Ukosefu wa maji wakati wa kiangaza) (Zozote 3x1= 3)

d) Majanga mengine
- Kukuka kwa ugonjwa wa ukimwi na mengine
- Kuzuka kwa mioto wakati wa kiangazi.
- Ajali za barabarani.
- Maporomolo ya ardhi. (Zozote 2 x 1 = 2)

e) Methali inayoafiki ujumbe wa kifungu hiki
‘Tahadhari kabla ya hatari’
‘Kinga ni bora kuliko tiba’ (yoyote 1 x 2 = 2)

f) Kuvuvumka – Kuongezeka au kuzidi kiwango
- Kutwasiri akilini – kikadiria
- Mvua za mvuo – Mvua Kubwa/Mvua za masika
- Ungi wa maji – maji mengi (al. 4)

MAJIBU YA MUKHTASARI

2 A) Baadhi ya dhuluma ni:
1. Wakenya maarufu waliouwawa kama Gama Pinto, J.M. Kariuki, Kung’u Karubma, DK Muthiora, Tom Mboya, Prof. Mbai, Titus Adungosi na Robert Ont.
2. Waliteseka vyumba vya chini kwa chini, kifungu kwa miaka mingi na biashara zao kuharibika (Maneno 20-30)(Al 8)

B) <u>Juhudi za serikali dhidi ya dhuluma</u>
-Kuunda tume
-viongozi Kufunga macho
-Kutokumbushwa uchungu kwa jamii ya husika
-Kukiri makosa (Al 7) (*maelezo kwa mutiririko*)

3. MATUMISHI YA LUGHA

(a)

(i) Wowote ufunguao ni wetu.

(ii) Zozote zirarukazo ni za kifaru.

(b) T, ✓ ½ d, ✓ ½ s, ✓ ½ z, ✓ ½ n, l, r (zozote nne) 4 x ½ = 2

(c) Nikisoma kwa bidii nitafaulu katika mtihani.

(d) Alimkemea

(e)

(i) Ondokeni – inaonyesha wingi ✓ – dhana ya kuamrisha.

(ii) Ni – Kitenzi kishirikishi. ✓

(f) Alimpigia simu.

- Kwa niaba yake. ✓ ½
- Kuelekeza kwake ili apate ujumbe. ✓ ½
- Sababu ya kupigwa ni simu labda ✓ ½ amuharibu.
- Simu ndicho kifaa kilichotumiwa kumpiga. ✓ ½ ½ x 4 = 2

(g) Vile vingali vikitengenezwa.

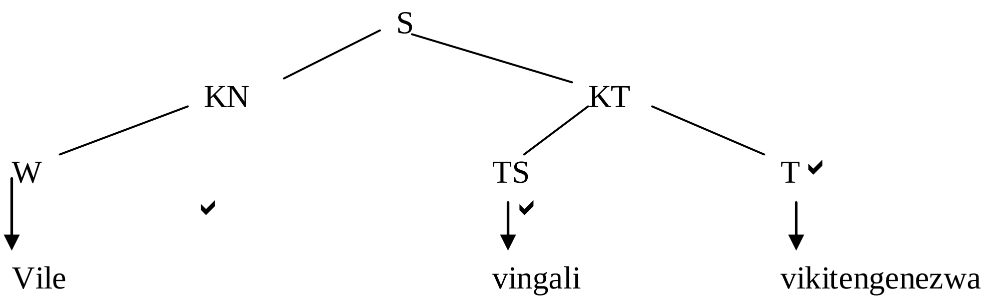

(h) Puka ✓ ½ chaka! ✓ ½ Hata wewe! ✓ ½ Siamini. ✓ ½ (½ x 6) = 3

(i) Sentensi ya kwanza inaeleza kuwa mhusika bado ana nafasi ya kurudia mtihani na kupita na ya pili inamaanisha kuwa mhusika ameanguka mtihani na hana nafasi ya kurudia. ✓ ✓ 2

(j) Licha ya kuimba, tulicheza mpira. ✓ 2

(k) Rununu – ukubwa – jirununu ✓ ½

- Udogo – kijirununnu. ✓ ½

= ½ x 2 = 1

(l) Wingi - Madomo yamepinduliwa ✓ 1

- Viwiko vimejikonga kutani. ✓ 1
- Ukimwi umeangamiza wengi duniani ✓ 1

(m) Mwaminifu -Imani ✓ 1

Bora -Ubora. ✓ 1

(n) -nya - Nyesha ✓ 1

-cha - chisha ✓ 1 = 2

(o) Mjomba - Aina ya samaki ✔ 1
- Kaka au ndugu wa kiume wa mama. ✔ 1
- Mtu wa pwani au Mswahili kama waitanavyo watu wa bara. ✔ 1
(yoyote mbili) = 2

(p) Mama alimkaripia bintiye kwa kukosa heshima. ✔ 1

(q) Methali:

(i) Ukuni juu ya uchaga hucheka ulio motoni ✔

(ii) Simbiko haisimbuki ila kwa msukosuko. ✔ = 2

(r)

(i) Msumari wa moto juu ya kidonnda – Kuharibu mambo ambayo tayari yameharibika.

(ii) Giza la ukate – hali ya umaskini. ✔ 1

(s) Bawabu mzuri - Kirai Nomino. ✔ 1
Mara kwa mara - Kirai kielezi. ✔ 1
Ripoti ndefu - Kirai kivumishi. ✔ 1
(1 x 3 = 3)

4. ISIMU – JAMII

a) Lahaja – Tofauti katika matamshi, maumbo na matumizi ya maneno zitokanazo na tofauti za kimaeneo kwa lugha yenye asili moja.

- Husanifiwa na kupata hadhi ya kuwa lugha; K.M chimiini na Kingazija Kiswahili
- Yaweza kuandikwa: ndoo tulale, mato yaniuma.

Lafudhi- Matamshi ya mzungumzaji yatokanayo na athari za lugha yake ya kwanza,lugha jirani,maumbile au hadhi katika jamii.

- Hujitokeza kwanza kimatamshi na wala si kimaandishi:

Piga ugali (pika), utaguja lini? (utakuja),ndoa la mauti (doa) na kulanga kuku(kula)

2 x 2 = 4

b) Sifa za lugha ya misimu:

Misimu – maneno au semi ziibukazo mahali na zidumuzo kwa muda tu; mzee, kimwana,dot-com,kusota,kupiga ngeta n.k

i) hupendwa na kutumiwa kwa wingi
ii) huambatana na kitushi / tukio.
iii) hurahisisha mawasiliano / mazungumzo
iv) huzuka na kutoweka baada ya muda
v) huweza kuingizwa katika maandishi *zozote 3 x 1 = 3*

c) Sajili ya siasa

- Lugha yenye mvuto / ushawishi ari na mwamko
- Hubeba porojo na ukinzani
- Hudokeza ahadi na utendaji bora
- Hupumbaza na kunata

Hulenga kundi / watu fulani *zozote 3 x 1 = 3*